

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Національний транспортний університет

***Анотація.** Статтю присвячено визначенню специфічних рис інноваційного розвитку транспортно-логістичних підприємств, до яких було віднесено: технологічну насиченість та схильність до процесних інновацій, низьку власну наукоємність і залежність від постачальників інновацій, обернений життєвий цикл технологічних інновацій.*

Ключові слова: інновації; технологічні інновації; інноваційна діяльність; життєвий цикл технології; транспортно-логістичне підприємство.

SPECIFIC PECULIARITIES OF INNOVATIVE ACTIVITIES FOR TRANSPORT AND LOGISTICS ENTERPRISES

***Abstract.** The article is dedicated to defining the specific peculiarities of the transport and logistics enterprises' innovative development, such as: technological outlet and tendency toward the process innovations, low actual science intensity and dependence on the innovation suppliers as well as the reverse life cycle of technological innovations.*

Keywords: innovations; technological innovations; innovative activity; technology life cycle; transport-logistic enterprise.

Тривалий час вчені-економісти не приділяли особливої уваги дослідженню інновацій сфери послуг, розглядаючи їх лише у якості споживачів інновацій-продуктів промисловості. Однак з розвитком сфери обслуговування по всьому світу і збільшенням потреб суспільства в продуктах цієї сфери, все більше дослідників почало приділяти увагу чинникам її ефективного функціонування, в тому числі інноваціям.

Між інноваціями у сфері послуг та промисловості існують певні відмінності: перші являють собою процеси, які повинні розглядатися окремо від останніх. Адже те, що сприймається як «продукт» підприємством сфери послуг, може сприйматися за «процес» на промисловому підприємстві. Сфера послуг багатогранна, тому для неї не можна дати одне всеохоплююче визначення інновацій чи визначити загальні характерні риси інноваційної діяльності в сфері послуг. Різним видам діяльності в сфері послуг притаманні різні риси, обсяги, міри неосяжності продуктів діяльності та потоки знань, а отже і різні інноваційні процеси.

З точки зору інновацій в сфері послуг, особливо цікавою для розгляду є сфера діяльності транспортно-логістичних підприємств. Перебуваючи всередині ланцюга постачання, вони виконують роль сполучної ланки між промисловістю і сферою послуг. Динамічний розвиток цієї сфери діяльності змушує підприємства до постійного пошуку нових рішень. По суті, підприємства транспортної логістики мають значний інноваційний потенціал. Однак це, в основному, великі міжнародні компанії, які шукають нові можливості та інноваційні рішення. Більшість же підприємств цієї сфери має низьку інноваційну активність і частіше за все такі підприємства не створюють нові технології, а займаються адаптацією рішень, що виникли в інших сферах діяльності.

До специфічних рис інноваційної діяльності транспортно-логістичних підприємств слід віднести:

1) технологічну насиченість та схильність до процесних інновацій – оскільки в діяльності транспорту технології є невід'ємним елементом, транспортно-логістичні підприємства проявляють найбільшу схильність до процесних інновацій;

2) низьку власну наукоємність та залежність від постачальників інновацій – більшість транспортно-логістичних підприємств характеризуються низькою власною наукоємністю і не мають

змоги власними силами створювати інновації, тому знаходяться в залежності від постачальників технологій;

3) обернений життєвий цикл технологічних інновацій – в діяльності транспорту спочатку відбувається впровадження нової технології, а потім вона призводить до нових послуг. Тобто, процесні інновації призводять до продуктових інновацій.

Розглянемо більш детально ці специфічні риси. Згідно даних Держстату України [1] більшість транспортних підприємств, замаючись інноваційною діяльністю, найбільше уваги зосереджували саме на придбанні сучасних технологій для удосконалення власної діяльності, здебільшого це були техніка і обладнання для роботи з вантажами на всіх етапах ланцюга постачання та ІТ-технології для автоматизації логістичної діяльності та комунікацій. В структурі інноваційних витрат транспортних підприємств витрати на придбання сучасних технологій також займали найбільшу частку. Насамперед, такий інтерес до технологій серед підприємств-респондентів пов'язаний із постійно зростаючою конкуренцією між перевізниками і посиленням вимог ринку до якості логістичних послуг. Тому очевидно, що активне впровадження сучасних технологій для транспортно-логістичних підприємств стає запорукою їх майбутніх конкурентних переваг.

Значну роль в інноваційному розвитку будь-якого підприємства відіграє наявність науково-дослідних відділів. Вони стимулюють появу нових продуктів і виробничих процесів, збільшують досвід підприємства в інноваційній діяльності, тісно співпрацюють зі сферами виробництва і маркетингу. Однак, більшість українських транспортно-логістичних підприємств не має власних науково-дослідних відділів, тому пошук інноваційних рішень тут відбувається завдяки взаємодії з іншими організаціям. Не маючи можливості власними силами займатися необхідними дослідженнями і розробками, транспортно-логістичні підприємства, зазвичай, знаходяться в залежності від постачальників інновацій. Згідно результатів останнього CIS-обстеження [1], більшість транспортних підприємств зазначають, що постачальники технологій є їх основними партнерами у інноваційній діяльності і основним джерелом інформації про інновації.

Вперше обернений життєвий цикл інновацій в сфері послуг описав Р. Баррас. В своїй праці [2] він зазначає, що впровадження нової технології (продукту діяльності промисловості) у діяльність підприємства сфери послуг призводить до появи нових послуг на останньому. Таким чином в сфері послуг інновації-процеси призводять до інновацій-продуктів. Критики цього підходу [3] зазначають, що подібні твердження вірні лише для технологічно насичених сфер діяльності, до яких відноситься діяльність транспортних підприємств.

Сьогодні неможливо уявити функціонування підприємств транспортної логістики без таких сучасних технологій як штрих-коди, GPS-навігатори, RFID-мітки, системи відслідковування, телематичні технології, інформаційні системи для автоматизації бізнесу (WMS, CRM, ERP та ін.), технології розпізнання голосу, електронні підписи тощо. Всі ці технології спочатку були результатом інноваційної діяльності підприємств та організацій інших сфер діяльності – їх продуктовими інноваціями. Після передачі цих технологій для практичного використання підприємствам транспортної логістики вони починають виконувати роль процесних інновацій, поліпшуючи різні аспекти діяльності цих підприємств. Впровадження процесних інновацій транспортно-логістичними підприємствами сприяє удосконаленню виробничих процесів, що в свою чергу призводить до поліпшення якості та ефективності послуг, тобто до впровадження продуктових інновацій.

Придбання і впровадження сучасних технологій транспортно-логістичними підприємствами відіграє також важливу роль у їх розповсюдженні та доступності на ринку. Транспортно-логістичні підприємства виконують роль джерела інновацій для клієнтів, виступаючи засобом передачі інноваційних рішень від постачальників до клієнтів. На практиці існують різні принципи функціонування логістичних операторів, а отже і процес обміну технологіями між логістичними операторами і клієнтами може відбуватися у різних формах. Так, наприклад, ТОВ «Рабен Україна» [4] завдяки партнерським угодам з компаніями в сфері інформаційних технологій і транспортної логістики може забезпечити своїм клієнтам комплекс логістичних інструментів та послуг в сфері електронної комерції – електронні платформи, моделі продажу, маркетингові стратегії тощо.

У відповідь на нові виклики зовнішнього середовища зростає інтерес українських підприємств до логістичного аутсорсингу. Стрімкий розвиток технологій та їх постійне старіння призводять до знецінення капіталу та інвестицій в ноу-хау, а логістичний аутсорсинг крім інших переваг може забезпечити своїм клієнтами доступ до нових ресурсів, навичок, досвіду та технологій. Серед основних причин переходу підприємств від інсорсингу до аутсорсингу логістичних послуг слід назвати: можливість зосередити зусилля на основній діяльності; пошук шляхів зниження витрат; використання знань і досвіду професіоналів; доступ до глобальних технологій і ресурсів логістичних операторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 107 с. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2021).
2. Barras R. Towards a theory of innovation in services. *Research policy*. 1986. Vol. 15. No. 4. P. 161–173. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0048733386900120> (дата звернення: 10.01.2021).
3. Gallouj F. Innovating in reverse: services and the reverse product cycle. *European Journal of Innovation Management*. 1998. Vol. 1. No. 3. P. 123–138. URL: <https://www.deepdyve.com/lp/emerald-publishing/innovating-in-re-verse-services-and-the-reverse-product-cycle-ct0mmdDOuZ> (дата звернення: 10.01.2021).
4. «Рабен Україна» планує у 2021 році сфокусуватися на електронній комерції. Raben Ukraine : веб-сайт. URL: <https://ukraine.raben-group.com> (дата звернення: 21.01.2021).

Комчатних Олена Вікторівна, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки, Національний транспортний університет, Київ, e-mail: komchatnykh@ntu.edu.ua

Komchatnykh Olena V. – candidate of economics, Senior lecturer, Department of Economics, National Transport University, Kyiv, e-mail: komchatnykh@ntu.edu.ua